

Bożena Roman*

**PODZIAŁ MAJĄTKU WSPÓLNEGO MAŁŻONKÓW PO
ROZWODZIE W PRAWIE POLSKIM I GRUZIŃSKIM
– WYBRANE ZAGADNIENIA**

Streszczenie

W artykule dokonano porównania regulacji prawnych dotyczących instytucji podziału majątku wspólnego w prawie polskim oraz gruzińskim. Przedstawiona analiza miała na celu zbadanie, czy rozwiązania zawarte w gruzińskim systemie prawa cywilnego mogłyby znaleźć zastosowanie w prawie polskim. Opracowanie składa się z opisu zastosowanej metody badawczej, przedstawienia źródeł regulacji, momentu właściwego do dokonania podziału majątku wspólnego, trybu oraz sposobów dokonania tegoż podziału, ustalenia udziałów w majątku wspólnym, podziału pasywów oraz przedawnienia roszczenia w zakresie żądania podziału majątku wspólnego. Całość opracowania zamykają wnioski.

Słowa kluczowe: prawo rodzinne, majątek wspólny małżonków, wspólność ustawowa, podział majątku wspólnego, odpowiedzialność za zobowiązania, nowelizacja

* mgr Bożena Roman, Sędzia Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze, doktorantka w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, adres e-mail: bozena_roman@interia.pl

Wprowadzenie

Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny znajduje się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej¹. Jest ono indywidualnym, naturalnym, duchowym i cielesnym związkiem z założenia trwałym, prawnie uprzywilejowanym i sankcjonowanym, tworzącym określony stosunek rodzinno-prawny. Stanowi ono zarazem instytucję prawną obejmującą wszelkie konsekwencje istnienia i funkcjonowania tego związku w społeczeństwie². W rodzinie, którą małżeństwo tworzy, pierwszoplanową rolę odgrywają stosunki osobowe, jednak okoliczność ta nie może prowadzić do deprecjonowania elementów majątkowych, albowiem elementy natury osobistej w małżeństwie powinny mieć zaplecze ekonomiczne, aby rodzina mogła egzystować i rozwijać się³.

W ostatnich trzydziestu ośmiu latach obserwowany jest wzrost liczby rozwodów. W latach 2000–2010 zwiększyła się liczba małżeństw rozwiązanych przez rozwód z 42 770 w 2000 roku do 61 300 w 2010 roku, obecnie liczba ta pozostaje na poziomie około 65 000 rocznie⁴. We wskazanym czasie nastąpiły także zmiany w systemie polskiej gospodarki. Przekształcenie realnego socjalizmu w gospodarkę wolnorynkową pociągnęło za sobą widoczny w ostatnich latach wzrost zamożności społeczeństwa, a co za tym idzie – wzrost wartości gromadzonych mas majątkowych małżeńskich.

W wyniku rozwodu pomiędzy małżonkami ustaje wspólność majątkowa małżeńska, co pociąga za sobą konieczność zniesienia fizycznej i formalno-rachunkowej więzi między nimi w zakresie majątku wspólnego. Okoliczność ta powoduje, że elementy natury majątkowej, niejako uśpione wcześniej, „wychodzą z cienia” ze zdwojoną siłą, w szczególności gdy pomiędzy małżonkami brak jest zgody w odniesieniu do sposobu dokonania podziału majątku wspólnego. Likwidacja wspólności i podział masy majątkowej powstałej wskutek ustania wspólności majątkowej pomiędzy małżonkami w wyniku braku zgody pomiędzy

¹ Art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483); szerzej o konstytucyjnej ochronie rodziny A. Urbańska-Lukaszewicz, *Wykonywanie prawa własności nieruchomości przez małżonków pozostających w ustawowym ustroju małżeńskim a ochrona rodziny*, Warszawa 2016, s. 1–6; A. Mączyński, *Konstytucyjne podstawy prawa rodzinnego*, w: *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 1, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012, s. 774–775.

² Postanowienie SN z 6 października 2004 r., II CK 47/04; uchwała SN z 13 października 1988 r., III CZP 71/88.

³ A. Dyoniak, *Ustawowy ustrój małżeński*, Wrocław 1985, s. 39.

⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik demograficzny*, Warszawa 2017, s. 189, 238.

nimi następuje wówczas w trybie sądowym. Podstawą prawną podziału majątku wspólnego jest art. 46 k.r.o. – który od chwili uchwalenia kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w 1964 roku – nowelizowany był tylko jeden raz⁵.

Powyższe okoliczności skłaniają do pytania, czy w związku ze zmianą systemu gospodarczego, przemian społeczno-ekonomicznych, wzrostu poziomu zamożności społeczeństwa (w tym małżeństw), wzrostu liczby rozwodów implikujących wzrost liczby spraw o podział majątku wspólnego, regulacja podziału majątku wspólnego w kształcie uchwalonym w 1964 roku jest obecnie wystarczająca. Nadto, czy wprowadzenie zmian i modyfikacji w postępowaniu o podział majątku wspólnego nie usprawniłoby takiego postępowania.

Opis metody badawczej

W rozwijających się społeczeństwach w erze globalizacji pojawiają się podobne, jeśli nie te same problemy. Naukowcy powinni więc znajdować funkcjonalne ekwiwalenty reguł (norm prawnych) w obcych systemach prawnych, których zastosowanie w tamtym obcym systemie powoduje podobne skutki⁶. Przedmiotowe opracowanie zajmować się będzie porównaniem regulacji dotyczących instytucji prawnej podziału majątku wspólnego w systemie prawa polskiego i prawa gruzińskiego, która to instytucja znajduje się zarówno w prawie polskim, jak i gruzińskim. Okoliczność ta wypełnia więc przesłankę porównywalności systemów referencyjnych. W literaturze polskiej brak jest opracowań przybliżających prawo gruzińskie, co powoduje że regulacje te wydają się w pewien sposób odległe i tajemnicze.

Barierę poznawczą stanowi język gruziński. Jest on zapisywany alfabetem gruzińskim, w wymowie zaś jest językiem aglutynacyjnym, o bogatej fonetyce. Zapiski z 1220 roku wskazywały, że naród gruziński nazywany był „dziwnym

⁵ Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r., nr 162, poz. 1691); w poprzednim stanie prawnym sytuacja majątkowa małżonków po ustaniu wspólności była w przepisach k.r.o. unormowana dwoma niezależnymi odesłaniami, w obecnym stanie prawnym odesłania te zostały zespolone w jednym przepisie, a bezpośrednie odesłanie do stosowania przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych zastąpiono odesłaniem pośrednim, co do zasady jednak ani charakter instytucji podziału majątku wspólnego, ani też przepisy prawne stosowane do jego dokonania nie zostały zmienione w stosunku do regulacji z 1964 r.

⁶ J. Gordley, *The Functional Method*, w: *Methods of Comparative Law*, red. P.G. Monateri, Northampton 2012, s. 118, za I. Szymczak, *Metoda nauki o porównywaniu systemów prawnych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2014, Rok LXXVI, z. 3, s. 44–45.

ludem mówiącym dziwnym językiem”⁷. Tym, co zbliża jednak Polskę i Gruzję, jest pozostawanie przez długi czas pod wpływem ideologii komunistycznej wynikającej z dominacji Rosji sowieckiej i faktyczny brak narodowej suwerenności obu państw. Dokonując określenia współczesnego kształtu gruzińskiej idei państwowej, można powiedzieć, że jest on oparty na doświadczeniu z przeszłości i przekonaniu o konieczności zachowania związków z zachodnim kręgiem cywilizacyjnym. Dowodzi tego nadanie państwu formy republiki demokratycznej, z wszystkimi jej atrybutami – od konstytucji gwarantującej swobody demokratyczne, po wybieralność najwyższych władz. W sferze instytucjonalnej występuje więc pełna zgodność z normami obowiązującymi w tym względzie w państwach zachodnich. Bardziej skomplikowana sytuacja występuje w sferze świadomości społecznej, która podlegała procesowi intensywnej transformacji. Wychowani w radzieckim systemie wartości Gruzini dopiero od końca XX wieku zaczęli się uczyć aktywności społecznej i brania udziału w demokracji⁸.

Analiza gruzińskiej regulacji podziału majątku wspólnego pozwoli ocenić, czy rozwiązania zawarte w prawie gruzińskim są zbliżone do polskich, czy też są innowacyjne, a jeśli tak, to które z nich i czy zastosowanie ich w prawie polskim poprawiłoby chociażby ekonomię postępowania, jego czytelność i szybkość.

Wiedzę dotyczącą wskazanych wyżej zagadnień autorka zdobyła dzięki aktywnemu, osobistemu uczestnictwu w programie „Wspierania gruzińskiego wymiaru sprawiedliwości na drodze do demokratycznego państwa prawa”, który został zapoczątkowany współpracą zawiązaną w 2012 roku pomiędzy niemieckim Oberlandesgerichts Dresden (Sądem Apelacyjnym w Dreźnie) a Tbilisi Court of Appeals (Sądem Apelacyjnym w Tbilisi)⁹. Sponsorem programu był Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ GmbH)¹⁰. Do współpracy w 2014 roku zaproszono Sąd Apelacyjny we Wrocławiu. Działania podjęte na rzecz poprawy wymiaru sprawiedliwości w Gruzji w istocie dotyczyły wszystkich związanych z tym zagadnieniem grup zawodowych: sędziów, prokuratorów, notariuszy i adwokatów. Obszarem współpracy było prawo cywilne, forma zaś przybierała postać hospitacji (w tym uczestnictwa w rozprawach), konferencji o charakterze międzynarodowym, prelekcji, wykładów, prac w małych grupach, prelekcji w jednostkach uniwersyteckich, wystąpień w Wyższej Szkole

⁷ J. Rohoziński, *Gruzja*, Poznań 2016, s. 302.

⁸ A. Furier, *Gruzja niepodległa – od monarchii do republiki*, Szczecin 2015, s. 11–12.

⁹ www.justiz.sachsen.de/olg/content/1570.php (dostęp 10.05.2018).

¹⁰ www.giz.de/de/ueber_die_giz/277.html (dostęp 10.05.2018).

Sędziów w Gruzji oraz gruzińskim Sądzie Najwyższym. Spotykano się w Gruzji, Polsce oraz Niemczech, a uczestnikami byli sędziowie, aspiranci do zawodu, przedstawiciele prokuratury, notariatu, adwokatury, kadry zarządzającej sądami. Spotkania oraz zajęcia odbywające się na terenie Gruzji miały miejsce w sądach rejonowych (w tym sądzie miejskim) położonych w różnych częściach kraju, w sądach apelacyjnych, w Sądzie Najwyższym, w Wyższej Szkole dla Sędziów. Komunikacja pomiędzy uczestniczącymi w programie odbywała się przy pomocy tłumaczy, przy czym wiodącym językiem roboczym był język niemiecki.

Źródłem materiału badawczego dla dokonywanej w opracowaniu analizy są w odniesieniu do prawa polskiego przepisy regulujące instytucję podziału majątku wspólnego, czyli kodeks rodzinny i opiekuńczy, kodeks cywilny oraz kodeks postępowania cywilnego, a także poglądy doktryny oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego. W odniesieniu do prawa gruzińskiego są to: kodeks cywilny oraz doktryna. Źródła materiału badawczego regulacji gruzińskich są nader ograniczone. O ile całość zagadnienia jest uregulowana jednym aktem prawnym niezawierającym odesłań do innych aktów normatywnych, o tyle w odniesieniu do orzecznictwa Sądu Najwyższego nie ma źródeł badawczych analizowanego zagadnienia. Okoliczność ta wynika z faktu, że przez wiele lat gruziński Sąd Najwyższy wydając orzeczenia, nie uzasadniał ich ani pisemnie, ani ustnie. Nie powstały więc zbiory orzeczeń i nie zostały wypracowane linie orzecznictwa w poszczególnych sprawach. Takie dyskrecjonalne działanie Sądu Najwyższego wynikało z silnego związania korupcją obecną w życiu gruzińskich obywateli na każdym szczeblu państwowości.

Wykorzystane w tekście materiały badawcze regulacji gruzińskich pozyskano z zasobów bibliotecznych Sądu Apelacyjnego w Tbilisi oraz opracowań przygotowanych przez GIZ GmbH – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit. Materiały w języku gruzińskim zostały przełożone na język polski przez tłumacza¹¹, zaś materiały w języku niemieckim zostały samodzielnie przetłumaczone przez autorkę niniejszego opracowania.

Pierwotnym zamiarem autorki było dokonanie analizy prawno-porównawczej obu ustawodawstw w zakresie zagadnienia podziału majątku wspólnego. Zamierzenia komparatystyczne nie powiodły się jednak z uwagi na skąpą ilość gruzińskiego materiału badawczego. Przedstawione rozważania są z wymienionych przyczyn informacją o prawie gruzińskim odnoszącą się do podziału majątku wspólnego małżonków po rozwodzie.

¹¹ Autorka w tym miejscu składa serdeczne podziękowania pani Leli Papuashvili, tłumaczce z języka gruzińskiego.

Źródła regulacji

Instytucja podziału majątku wspólnego w prawie polskim znajduje swoje źródło w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Prawo rodzinne zawarte w polskim kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, uchwalonym w dniu 25 lutego 1964 roku, jest działem prawa cywilnego, chociaż zamieszczone w odrębnym akcie kodyfikacyjnym. Na takie rozwiązanie legislacyjne wpłynęły przesłanki polityczne i ideologiczne, a nie względy teoretyczno-doktrynalne¹².

Od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, jak również do podziału tego majątku, stosuje się odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku (art. 46 k.r.o.¹³). W zasadzie więc kodeks rodzinny i opiekuńczy nie normuje sposobu ani reguł podziału majątku wspólnego, brak w wymienionym akcie prawnym przepisów, które wprost określałyby przeprowadzenie takiego podziału, widnieje w nim bowiem tylko ten jeden wyżej wymieniony przepis. Ustawodawca polski do omawianego zagadnienia zastosował technikę podwójnego odesłania, nakazując przy podziale majątku wspólnego w pierwszej kolejności stosować przepisy o wspólności majątku spadkowego i dziale spadku, takie jak art. 1035 k.c.¹⁴, te zaś normy nakazują do działu spadku i wspólności majątku spadkowego stosować odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, czyli art. 211–218 k.c. Zbliżone odesłanie widoczne jest w odniesieniu do przepisów proceduralnych.

Gruziński ustawodawca regulację dotyczącą prawa rodzinnego unormował odmiennie niż polski. O ile polskie prawo rodzinne, traktowane jako dział prawa cywilnego, zamieszczone jest w odrębnym akcie kodyfikacyjnym, o tyle gruzińskie prawo rodzinne stanowi jedną z sześciu ksiąg gruzińskiego kodeksu cywilnego uchwalonego 26 czerwca 1997 roku i również jest działem prawa cywilnego.

Od daty uchwalenia był on nowelizowany około sześćdziesiąt razy. Budową przypomina polski kodeks cywilny i składa się z: części ogólnej, prawa rzeczowego, zobowiązań (części ogólnej i szczegółowej), prawa własności intelektualnej, prawa rodzinnego i prawa spadkowego. Księga piąta, czyli prawo rodzinne,

¹² S. Grzybowski, w: *System prawa cywilnego. Część ogólna*, red. S. Grzybowski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985, s. 77; T. Smyczyński, w: *System prawa prywatnego, Prawo rodzinne i opiekuńcze*, t. 11, red. T. Smyczyński, Warszawa 2009, s. 27.

¹³ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 682; z 2018 r., poz. 950).

¹⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1025, 1104).

zawiera sto dziewięćdziesiąt dziewięć artykułów i składa się – podobnie jak polski kodeks rodzinny i opiekuńczy – z trzech zasadniczych trzonów: prawa małżeńskiego, prawa dotyczącego stosunków między rodzicami, dziećmi i innymi krewnymi oraz prawa opiekuńczego.

Regulacje dotyczące podziału majątku wspólnego obowiązujące w Gruzji są odmienne od rozwiązania polskiego. Gruziński kodeks cywilny reguluje tę kwestię w swojej piątej księdze całościowo i w tym zakresie nie zawiera odesłań do odpowiedniego stosowania przepisów zawartych w innych księgach tegoż kodeksu, czy też w ogóle innych aktów prawnych. Normy odnoszące się do dokonywania podziału majątku wspólnego zawarte są w art. 1164–1171 gruzińskiego kodeksu cywilnego. Przepisy regulujące postępowanie procesowe nie zawierają w tym względzie dodatkowych rozwiązań.

Polskiego ustawodawcy nie cechowała natomiast konsekwencja, gdyż żaden z wyżej wymienionych aktów prawnych (kodeks rodzinny i opiekuńczy, kodeks cywilny, kodeks postępowania cywilnego) nie reguluje zagadnienia podziału majątku wspólnego małżonków ani samodzielnie, ani w pełni. Należy nadto zauważyć, że wymienione unormowania przenikają się wzajemnie, co więcej przepisy materialnoprawne krzyżują się z przepisami proceduralnymi¹⁵. Analiza zagadnienia związanego z podziałem majątku wspólnego małżonków w polskim systemie prawa wymaga odniesień do przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, kodeksu cywilnego (w tym księgi czwartej – spadki, księgi drugiej – własność i inne prawa rzeczowe), kodeksu postępowania cywilnego (w tym części pierwszej, księgi drugiej, a tu działu odnoszącego się do spraw małżeńskich, działu z zakresu prawa spadkowego, działu z zakresu prawa rzeczowego, oraz części trzeciej postępowania egzekucyjnego). Ograniczenie się jedynie do przepisów materialnoprawnych czy też proceduralnych nie wyczerpuje omawianego zagadnienia kompleksowo.

Wybrane zagadnienia szczegółowe

Chwila dokonania podziału majątku wspólnego

Ustawodawca polski w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym wskazał dwa rodzaje małżeńskich ustrojów majątkowych: ustrój wspólności ustawowej

¹⁵ Odesłanie zawarte w art. 212 § 2 k.c. do odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego, to jest art. 1066–1071 k.p.c., przepisów postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego.

(art. 31 k.r.o.) oraz ustroj umowy (art. 47 k.r.o.). Ustrój ustawowej wspólności obowiązuje w wypadku, gdy małżonkowie przed zawarciem małżeństwa, ani później, nie zawarli umowy majątkowej, i powstaje on z mocy samego prawa z chwilą zawarcia małżeństwa. Wybór ustroju ustawowego i jego szczegółowe unormowanie w dużym stopniu zależy od ustroju społeczno-gospodarczego¹⁶.

Regulacja gruzińska odnosząca się do ustrojów majątkowych małżeńskich jest zbliżona do polskiej. Z chwilą zawarcia związku małżeńskiego pomiędzy małżonkami powstaje wspólność ustawowa, przy czym małżonkowie drogą umowy majątkowej mogą określić odmiennie ustroj majątkowy (art. 1158 g.k.c.).

W prawie polskim podział majątku wspólnego możliwy jest dopiero po ustaniu wspólności ustawowej małżeńskiej. W czasie trwania tej wspólności żaden z małżonków nie może żądać podziału majątku wspólnego (zd. 1 art. 35 k.r.o.). Takie rozwiązanie wynika z charakteru majątku wspólnego małżonków, który w polskim prawie traktowany jest jako wspólność łączna. Majątek stanowiący jej przedmiot dopóty jest niepodzielny, dopóki trwa podstawowy stosunek prawny, od którego zależy istnienie współwłasności łącznej. W omawianym przypadku takim stosunkiem jest wspólność ustawowa związana z małżeństwem. W czasie więc jej trwania żaden z małżonków nie tylko nie może żądać podziału majątku wspólnego, ale także podział ten nie jest dopuszczalny ani w drodze umowy, ani orzeczenia sądu, nawet na zgodny wniosek małżonków. Zakaz ten ma moc bezwzględnie obowiązującą¹⁷, przyjmuje się, że nawet długotrwała separacja faktyczna nie uzasadnia podziału majątku wspólnego, jeśli wspólność ustawowa jeszcze nie ustała¹⁸.

Gruzińska regulacja w omawianym zakresie jest odmienna. Podział majątku wspólnego małżonków może nastąpić na żądanie jednego z nich zarówno w trakcie trwania małżeństwa, jak również po jego rozwiązaniu (art. 1164 g.k.c.). Praktyka wskazuje, że najczęściej podział majątku wspólnego następuje po ustaniu związku małżeńskiego. Jako okoliczności uzasadniające słuszność żądania zgłoszonego w zakresie dokonania podziału majątku wspólnego w trakcie trwania małżeństwa podaje się oddzielne zamieszkanie małżonków, separację faktyczną, przeniesienie się jednego z małżonków do innego miejsca zamieszkania z uwagi na pracę, stan zdrowia jednego z małżonków¹⁹. Tytułem przykładu okoliczności

¹⁶ T. Smyczyński, w: *System prawa prywatnego. Prawo rodzinne i opiekuńcze*, t. 11, s. 29.

¹⁷ K. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2018, s. 66.

¹⁸ *Ibidem*, s. 366.

¹⁹ M. Gabunia, *Podział majątku wspólnego małżonków*, Tbilisi 2015, s. 34.

uzasadniającej dokonanie podziału majątku wspólnego przed ustaniem wspólności małżeńskiej gruzińska doktryna wskazuje konieczność finansowego wsparcia żony lub dzieci z pierwszego związku małżeńskiego i w tym celu zaistnienia konieczności zbycia części lub całości majątku posiadanego w drugim związku małżeńskim. Podział majątku wspólnego w trakcie trwania związku małżeńskiego może być podziałem częściowym lub całkowitym. Jeżeli podział majątku jest przeprowadzany w trakcie trwania małżeństwa, ta część majątku, która nie została podzielona, jak również ten majątek, który zostanie zgromadzony przez małżonków w przyszłości, należy do majątku wspólnego (art. 1167 g.k.c.).

Jak wynika z powyższego, momenty właściwe do dokonania podziału majątku wspólnego w prawie polskim i gruzińskim uregulowane są odmiennie. *Ratio legis* polskiego rozwiązania wynika z tego, że podstawowym celem wspólności ustawowej jest umocnienie związku małżeńskiego oraz zabezpieczenie rodziny, którą małżonkowie przez ten związek założyli. Prawo gruzińskie posuwa się w tym względzie o krok dalej i dostrzega, że różnorodność sytuacji życiowych oraz stany faktyczne, w których małżonkowie mogą się znaleźć, nadto ich potrzeby, mogą usprawiedliwiać dokonanie podziału majątku (częściowego lub całościowego) jeszcze w trakcie trwania ich związku małżeńskiego.

Tryby i sposoby dokonania podziału majątku wspólnego

Pod pojęciem trybu podziału majątku wspólnego małżonków należy rozumieć rodzaje postępowań (dróg prawnych) wiodących do zniesienia wspólności przedmiotów majątkowych, natomiast na pojęcie sposobu rozdzielenia składników majątkowych będą składać się różne warianty samego podziału majątku w ramach danego trybu²⁰.

W systemie polskim podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej może nastąpić w dwóch trybach: pozasądowym oraz sądowym, kończąc się w pierwszym wypadku umową, w drugim natomiast wydaniem orzeczenia sądowego (art. 1037 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o.).

W gruzińskim prawie podział majątku wspólnego małżonków może nastąpić w drodze porozumienia małżonków bądź – gdy osiągnięcie porozumienia jest niemożliwe – na drodze sądowej. Jak wynika z powyższego, regulacje w tym względzie są zbieżne. Oba systemy prawne dopuszczają dwa tryby dokonania podziału majątku wspólnego, umowny – który odbędzie się poza salą

²⁰ M. Sychowicz, *Postępowanie o zniesienie współwłasności*, Warszawa 1976, s. 10.

sądową zgodnie z porozumieniem zainteresowanych małżonków, oraz sądowy – który znajdzie zastosowanie w przypadku braku porozumienia.

W odniesieniu do sposobów dokonania podziału majątku wspólnego dokonywanego przez sąd polski – zniesienie współwłasności może nastąpić według następujących wariantów: podziału fizycznego (podział w naturze), przyznania całej rzeczy jednemu ze współwłaścicieli, licytacyjnej sprzedaży rzeczy wspólnej (podział cywilny). Dopuszczalne jest także kumulowanie tych sposobów²¹.

Jeśli chodzi o sposoby dokonania podziału majątku wspólnego, to w sytuacji trybu sądowego gruziński sąd dokonujący podziału majątku wspólnego w razie braku porozumienia między małżonkami ustala, które przedmioty zostaną przydzielone określonemu małżonkowi (art. 1165 zd. 2 g.k.c.). Przedmioty konieczne do wykonywania zawodowych czynności (dla przykładu: instrumenty muzyczne, narzędzia lekarskie, zbiory biblioteczne), nawet jeśli zostały nabyte w trakcie trwania małżeństwa ze wspólnych dochodów, zostaną przydzielone temu z małżonków, który dany przedmiot do swojej pracy wykorzystuje (art. 1165 zd. 3 g.k.c.).

Porównując sposoby dokonywania podziału majątku wspólnego w obu systemach, można stwierdzić, że są one podobne. W sytuacji, gdy strony nie porozumiały się samodzielnie i nie dokonały podziału majątku wspólnego w drodze umowy, sąd w ramach postępowania o podział majątku wspólnego będzie decydował o ostatecznym kształcie sposobu dokonania poszczególnych składników majątku wspólnego. W tym względzie regulacja gruzińska zdaje się bardziej szczegółowa poprzez doprecyzowanie, iż składniki majątku wspólnego, wykorzystywane przez jednego z małżonków do czynności zawodowych, zostaną przyznane właśnie jemu. Wyjęto więc z całej masy majątkowej podlegającej podziałowi zbiór przedmiotów, których inny niż wskazany podział nie jest dopuszczalny.

Udziały w majątku wspólnym

Na dokonanie podziału majątku wspólnego, a w szczególności na rozliczenia, jakie w wyniku tego podziału powinny być dokonane pomiędzy małżonkami, wpływ ma wysokość udziałów małżonków w tym majątku.

W prawie polskim zasadą jest, że oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym (art. 43 § 1 k.r.o.). Z ważnych powodów każdy z mał-

²¹ S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe*, Warszawa 2003, s. 289.

żonków może żądać, ażeby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku (art. 43 § 2 zd. 1 k.r.o.), przy czym przy ustaleniu, w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego, uwzględnia się także nakład osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym (art. 43 § 3 k.r.o.).

Gruziński ustawodawca wskazał, że przy dokonywaniu podziału majątku wspólnego, który stanowi majątek powstały w trakcie trwania związku małżeńskiego, małżonkowie mają równe udziały, jeżeli umowa majątkowa w tym względzie nic innego nie przewiduje (art. 1168 § 1 g.k.c.). Sąd może odstąpić od zasady równych udziałów małżonków w majątku wspólnym z uwagi na uwzględnienie interesów małoletnich dzieci lub ważnych interesów jednego z małżonków, a mianowicie może podwyższyć część udziału jednego z małżonków przy uwzględnieniu, że mieszkają z nim małoletnie dzieci, jest on sam niezdolny do pracy albo jeden z małżonków zużywał majątek wspólny w sposób sprzeczny z interesami rodziny (§ 2 art. 1168 g.k.c.).

W obu porównywanych systemach prawnych regułą jest, iż po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej udziały w majątku wspólnym są równe. Odmienne jednak uregulowano krąg podmiotów uprawnionych do zgłoszenia żądania ustalenia ich nierówności. W systemie prawa polskiego z żądaniem ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym mogą wystąpić wyłącznie małżonkowie, w prawie gruzińskim taką inicjatywę ma również sąd z urzędu.

Prawo polskie, wychodząc z założenia równouprawnienia małżonków także w odniesieniu do majątku wspólnego²², możliwość modyfikacji zasady równych udziałów w majątku wspólnym dopuszcza jedynie w drodze postępowania sądowego. Małżonkowie po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej nie mogą ustalić udziałów w majątku wspólnym w sposób inny niż przewidziany w § 1 art. 43 k.r.o.²³ W prawie gruzińskim dopuszczalne jest umowne modyfikowanie wysokości udziałów w majątku wspólnym podlegającym podziałowi po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej.

Odmienne oba systemy regulują także przesłanki, na których sąd rozpoznający żądanie ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym może oprzeć swoje rozstrzygnięcie. W ustawodawstwie polskim ustanowienie nierównych udziałów zostało uzależnione od istnienia ważnych powodów oraz

²² J. Słyk, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Osajda, Warszawa 2017, s. 476.

²³ K. Pietrzykowski, w: *Kodeks...*, red. K. Pietrzykowski, s. 415.

nierównego stopnia przyczynienia się do powstania majątku wspólnego. Obie przesłanki muszą być spełnione łącznie, przy czym oceniane są zawsze w odniesieniu do postępowania małżonków. Potrzeby, interesy osób trzecich (np. małoletnich dzieci, wierzycieli) nie są uwzględniane przy dokonywaniu oceny nierównych udziałów w majątku wspólnym, a jedynie badana jest postawa oraz postępowanie jednego małżonka lub obojga małżonków. Ustawodawca gruziński jako jedną z przesłanek umożliwiających odstępstwo od zasady równych udziałów w majątku wspólnym wskazał uwzględnienie interesów małoletnich dzieci. W literaturze przedmiotu oraz w orzecznictwie sądów gruzińskich silnie podkreśla się konieczność uwzględniania przy podziale majątku wspólnego właśnie interesu małoletnich dzieci, tak aby miały one odpowiednie warunki do rozwoju. Podnosi się nadto, że one same nie posiadają żadnych roszczeń, czy też nie mogą formułować żądań wobec majątku rodziców podlegającego podziałowi, jednakże ich pozostawanie z jednym z rodziców powinno mieć wpływ na rozstrzygnięcie sądu w zakresie dokonywania podziału majątku wspólnego przez sąd²⁴.

Długi a podział majątku wspólnego małżonków

Istotne z punktu widzenia podziału majątku wspólnego jest zagadnienie przynależności do majątku wspólnego pasywów. Rozstrzygnięcie tego problemu ma bowiem kardynalne znaczenie w odniesieniu do dokonywanego podziału majątku wspólnego.

W obowiązujących w polskim systemie prawa regulacjach nie ma generalnego rozstrzygnięcia kwestii zaliczania pasywów do majątku. Pojęcie „majątku” jest używane w znaczeniu wąskim i szerokim. W znaczeniu węższym majątek tworzą aktywa w postaci praw podmiotowych, które są związane z określonym podmiotem stosunków cywilnoprawnych. Majątek w znaczeniu szerszym obejmuje także pasywa będące różnorodnymi obowiązkami majątkowymi danego podmiotu – a więc także długi. Problem przynależności długów do majątku wspólnego jest sporny w polskiej doktrynie²⁵,

²⁴ M. Gabunia, *op. cit.*, s. 34–35.

²⁵ Zob. W. Czachórski, *Czynności prawne przyczynowe i oderwane w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 1952, s. 85; A. Dyoniak, *Pojęcie majątku w prawie cywilnym*, „Państwo i Prawo” 1985, z. 11–12, s. 119–129; S. Grzybowski, w: *System prawa cywilnego. Część ogólna*, s. 462; Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1997, s. 128; M. Bednarek, *Mienie. Komentarz do kodeksu cywilnego*, Kraków 1997, s. 30; B. Ziemianin, Z. Kuniewicz, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Poznań 2007, s. 156.

większość jednak przedstawiciele nauki występujące w polskim kodeksie rodzinnym i opiekuńczym pojęcie „majątku wspólnego małżonków” pojmując jako odpowiadające wąskiemu rozumieniu pojęcia „majątku”²⁶. Uzasadniając takie stanowisko, podnosi się, że z prawnego punktu widzenia długi nie wchodzi w skład majątku, ale go „obciążają”, to znaczy podlegają zaspokojeniu z aktywów²⁷. Takie rozumienie omawianego zagadnienia w odniesieniu do czynności podziału majątku wspólnego powoduje, że w postępowaniu długi nie podlegają podziałowi. Sąd bowiem dokona podziału majątku wspólnego bez dokonywania rozdzielania pasywów.

W gruzińskim prawie cywilnym wspólne zobowiązania (długi) małżonków są dzielone stosownie do ich udziałów w majątku wspólnym (art. 1169 g.k.c.). Zgodnie z poglądami wyrażonymi w gruzińskiej literaturze przedmiotu, dokonywany przez sąd podział majątku wspólnego nie dotyczy tylko aktywów, jakie zostały przez małżonków zgromadzone w trakcie związku małżeńskiego, ale także i podziału pasywów, to jest posiadanych długów. Jako dług wspólny traktuje się takie zobowiązanie, które zostało zaciągnięte na rzecz i korzyść rodziny. Podlega on podziałowi stosownie do wielkości udziału posiadanego przez danego małżonka w majątku wspólnym²⁸.

W omawianym zakresie regulacje polska i gruzińska są całkowicie odmienne. Polska praktyka występująca przy dokonywaniu podziału majątku odrzuca zupełnie możliwość dokonywania podziału długów pomiędzy małżonkami. Gruzkańskie sądy zaś dokonują takiego podziału stosownie do wielkości posiadanych w majątku wspólnym udziałów, a jako usprawiedliwienie dla takiego rozwiązania podaje się ochronę interesów osób trzecich, wobec których dług taki przez małżonków został zaciągnięty²⁹.

²⁶ Zob. A. Wolter, *Majątek wspólny i majątki odrębne małżonków pod rządem wspólności ustawowej*, „Nowe Prawo” 1965, nr 2, s. 105; S. Szer, *Prawo rodzinne*, Warszawa 1966, s. 112; J.S. Piąkowski, *Wspólność ustawowa a odpowiedzialność małżonków za długi*, „Studia Prawniczo-Ekonomiczne” 1971, t. VI, s. 42; J.S. Piąkowski, w: *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, red. J. S. Piąkowski, Wrocław 1985, s. 355; A. Dyoniak, *Odpowiedzialność majątkowa małżonków wobec osób trzecich*, Warszawa–Poznań 1980, s. 24, 59; M. Goettel, *Majątek odrębny małżonków*, Szczytno 1986, s. 19–21; M. Łączkowska, *Stosunki majątkowe między przedsiębiorcą i jego małżonkiem w świetle ustroju wspólności ustawowej*, Warszawa 2006, s. 46; K. Gołębiowski, *Zarządek majątkiem wspólnym małżonków*, Warszawa 2012, s. 35.

²⁷ J.S. Piąkowski, w: *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, s. 355; A. Lutkiewicz-Rucińska, *Odpowiedzialność majątkiem wspólnym za zobowiązania cywilnoprawne współmałżonka*, Bydgoszcz–Gdańsk 2003, s. 22.

²⁸ R. Szengelaia, *Komentarz do gruzińskiego kodeksu cywilnego*, Tbilisi 2000, s. 123–124.

²⁹ M. Gabunia, *op. cit.*, s. 38–39.

Przedawnienie roszczenia o podziału majątku wspólnego

Czas wywiera przemożny wpływ na życie zarówno poszczególnych jednostek, jak i całych społeczności. Nic przeto dziwnego, że upływ czasu powoduje daleko idące skutki także w sferze stosunków prawnych regulowanych przez różne gałęzie prawa. Na gruncie prawa cywilnego czas jest zdarzeniem prawnym, zaś spośród różnych instytucji związanych z upływem czasu szczególnie znaczenie mają te, które mieszczą się w ramach tzw. dawności – w tym właśnie instytucja przedawnienia³⁰. Istota terminu przedawnienia polega na tym, że po jego upływie ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia (art. 117 § 2 k.c.).

Regułą obowiązującą w polskim systemie prawa cywilnego jest przedawnienie roszczeń majątkowych. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu (§ 1 art. 117 k.c.). Wskazany wyjątek są roszczenia o zniesienia współwłasności, które nie ulegają przedawnieniu (art. 200 k.c.). Roszczenie o podział majątku wspólnego nie ulega więc przedawnieniu i może być zgłoszone przez któregokolwiek z małżonków w dowolnym terminie.

W gruzińskim systemie prawa roszczenie dotyczące podziału majątku wspólnego rozwiedzionych małżonków przedawnia się w terminie trzech lat (art. 1171 g.k.c.). Wymieniony termin liczony jest od orzeczenia przez sąd o rozwiązaniu związku małżeńskiego przez rozwód lub od daty zarejestrowania rozwodu w stosownym rejestrze państwowym³¹. Jeżeli roszczenie o podział majątku wspólnego nie zostanie zgłoszone w terminie trzech lat, każdy z byłych małżonków staje się właścicielem tych przedmiotów majątkowych, w których posiadaniu pozostaje³².

Jak z powyższego wynika, oba ustawodawstwa odmiennie uregulowały kwestie związane z przedawnieniem roszczenia o podział majątku wspólnego. Należy wskazać, że regulacja gruzińska w pełnej rozciągłości realizuje *ratio legis*

³⁰ J. Ignatowicz, w: *System prawa cywilnego. Część ogólna*, red. S. Grzybowski, s. 792.

³¹ Prawo gruzińskie dopuszcza rozwiązanie związku małżeńskiego dwoma sposobami, gdy pomiędzy małżonkami istnieje spór co do rozwiązania związku małżeńskiego – właściwym jest tryb sądowy i rozwiązanie związku małżeńskiego przez orzeczenie sądowe. W sytuacji braku sporu pomiędzy małżonkami związek małżeński rozwiązywany jest we właściwym miejscowo urzędzie stanu cywilnego na mocy zgodnych oświadczeń małżonków. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy kobieta jest w ciąży oraz w okresie roku od urodzenia dziecka, małżonek bez jej zgody nie może złożyć pozwu o rozwód w sądzie (art. 1123 g.k.c.).

³² R. Szengelaia, *op. cit.*, s. 126–127.

instytucji przedawnienia, nie pozwalając na to, aby bez jakiegokolwiek ograniczenia w czasie małżonkowie pozostawali przez dziesiątki lat w niepewności co do swej sytuacji prawnej.

Podsumowanie

Instytucja podziału majątku wspólnego uregulowana jest przez prawo gruzińskie w sposób zbliżony do regulacji obowiązującej w Polsce. Przedstawione odrębności wynikają w szczególności z odmienności kulturowych oraz historycznych, jednakże w zasadniczej mierze zasługują na aprobatę.

Na pełną aprobatę zasługuje rozwiązanie zastosowane przez gruzińskiego ustawodawcę w zakresie sposobu unormowania instytucji podziału majątku wspólnego. W tym względzie ustawodawca okazał konsekwencję. Wszystkie normy prawne dotyczące podziału majątku wspólnego znajdują się w jednym miejscu, to jest w księdze piątej gruzińskiego kodeksu cywilnego prawo rodzinne. Takie ujęcie instytucji podziału majątku wspólnego jest przejrzyste i czytelne. Polskie rozwiązanie w tej kwestii zasługuje na krytykę. Źródło, z którego instytucja podziału majątku wspólnego się wywodzi – to jest kodeks rodzinny i opiekuńczy – w zasadzie w żadnej mierze nie reguluje tego zagadnienia. Regulacja niezmiernie skomplikowanej instytucji w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zawiera jedynie odesłanie do innych działów prawa cywilnego. Podwójne odesłanie nastęrcza wielu trudności w prawidłowym stosowaniu prawa, tym bardziej że do instytucji prawa rodzinnego ustawodawca polski nakazuje stosowanie przepisów rządzących się odmiennymi założeniami, to jest prawa spadkowego oraz prawa rzeczowego. Kompleksowe unormowanie omawianej instytucji prawa pozbawiłoby stosujących wskazane normy wielu wątpliwości, ułatwiłoby stosowanie tych norm, nadto podkreśliłoby doniosłość stosunków rodzinno-prawnych, także po ustaniu związku małżeńskiego³³.

Interesującym rozwiązaniem występującym w gruzińskim prawie rodzinnym jest możliwość dokonania podziału majątku wspólnego w trakcie trwania wspólności ustawowej małżeńskiej. Wskazać należy, że taki podział majątku

³³ Poza ramami niniejszego opracowania pozostaje nadto kwestia oceny wyłączenia przez ustawodawcę polskiego z kodeksu cywilnego regulacji dotyczących prawa rodzinnego i opiekuńczego. Zabieg taki można uznać za jeden z licznych przejawów dekodyfikacji prawa cywilnego, bezpodstawnie ograniczających konsolidacyjną funkcję kodeksu cywilnego na obszarze prawa prywatnego. Ustawodawca gruziński w tym względzie po zmianach ustrojowych odstąpił od sowieckiego modelu regulacji stosunków rodzinnych, który ujmował je w odrębnych kodeksach rodzinnych i włączył je ponownie do kodeksu cywilnego.

wspólnego może być podziałem częściowym lub całkowitym. O ile zrozumiałą i zasługującą na aprobatę jest argumentacja uzasadniająca zakaz dokonywania podziału majątku wspólnego w trakcie trwania wspólności ustawowej małżeńskiej, wynikająca po pierwsze z charakteru majątku wspólnego małżonków, po drugie z konieczności zabezpieczenia finansowych potrzeb rodziny, o tyle wychodzącym naprzeciw potrzebom małżonków mógłby być wyjątek od takiej zasady dopuszczający w szczególnych okolicznościach taką możliwość. Za słusznością takiego rozwiązania przemawiać może właśnie bogactwo i złożoność codziennego życia oraz potrzeb samych małżonków, czy też rodziny przez nich tworzonej. Regulacja taka mogłaby zapobiec przesunięciom majątkowym dokonywanym przez małżonków w trakcie trwania wspólności ustawowej, czy też próbom zbycia całego majątku wspólnego. Dopuszczenie takiej możliwości mogłoby odbywać się za zgodą sądu.

Za poprawne uznać należy występujące w gruzińskiej regulacji uprzywilejowanie pewnej grupy przedmiotów majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego, mianowicie przedmiotów koniecznych do wykonywania czynności zawodowych. W tym zakresie ruchomości te zostają niejako wyciągnięte z masy majątkowej podlegającej rozdzieleniu pomiędzy małżonków i przyznane przepisem bezwzględnie obowiązującym temu z małżonków, któremu służą do wykonywania czynności zawodowych. Wprowadzenie takiej regulacji na grunt polskiej instytucji podziału majątku wspólnego uznać wypadaloby za słuszne. Znosiłaby ona stan niepewności co do tego, czy przedmiot majątkowy w istocie stanowiący majątek wspólny, istotnie przyznany będzie podmiotowi, który wykorzystuje go do swojej pracy. Niejednokrotnie bowiem w postępowaniu o podział majątku wspólnego jego uczestnicy są tak silnie skonfliktowani, iż składane przez nich przeciwstawne wnioski mają na celu jedynie podsycanie niezgody i trwanie w dalszym zarzewiu konfliktu.

Na aprobatę zasługuje rozwiązanie gruzińskiego ustawodawcy uwzględniania przy dokonywaniu podziału majątku wspólnego interesu małoletnich dzieci. Polski ustawodawca w żadnej mierze nie przewiduje przy dokonywaniu podziału majątku wspólnego uwzględniania takiej okoliczności. Nie ma norm nakazujących uwzględnienie interesu małoletnich dzieci, czy też interesu tego małżonka, który po rozwiązaniu związku małżeńskiego przez rozwód pozostaje z małoletnimi dziećmi. W tym zakresie regulacja gruzińska wyprzedza unormowania polskie i dostrzega konieczność zagwarantowania dzieciom bezpieczeństwa ekonomicznego. Sytuacja tego z rozwiedzionych małżonków, który pozostaje z małoletnimi dziećmi, jest często trudniejsza od sytuacji małżonka, któremu

piecza nad tymi dziećmi nie została powierzona. Jeśli dodatkowo przyznano mu obowiązek spłaty udziału drugiego małżonka, wówczas kondycja materialna i finansowa może być bardzo trudna do udźwignięcia. Takiej sytuacji wychodzi naprzeciw instytucja ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym na korzyść tego z małżonków, który z dziećmi pozostaje, umożliwiając mu niższą spłatę wynikającą z dokonywanego podziału majątku wspólnego.

Przychylnie ocenić należy także rozwiązanie gruzińskiego kodeksu cywilnego, w ramach którego przewiduje on przedawnienie roszczenia o podział majątku wspólnego. Należy mieć na uwadze, że regulacja ta przewiduje krótki termin przedawnienia wynoszący trzy lata od chwili rozwiązania związku małżeńskiego. Takie rozwiązanie ma charakter stabilizujący stosunki prawne między małżonkami i gwarantuje ich pewność. Nie można pominąć, że brak terminu przedawnienia w polskim systemie prawnym częstokroć doprowadza do sytuacji, w której strony pozostają przez wiele lat w niepewności co do swej sytuacji prawnej. Zacierają się okoliczności faktyczne sprawy, zużywają się składniki majątku wspólnego lub są one wyprowadzane z tego majątku bez wiedzy i zgody drugiego z małżonków. Ustalenie po kilku lub kilkunastu latach od ustania związku małżeńskiego stanu faktycznego w sprawie o podział majątku wspólnego następuje z trudności nie tylko sądowni, ale i samym zainteresowanym. Ustanowienie terminu przedawnienia działałoby mobilizująco na zainteresowanych, z korzyścią nie tylko dla nich, ale i osób trzecich (np. wierzycieli).

Nieprzystające do polskich realiów jest rozwiązanie gruzińskie polegające na podziale pomiędzy małżonków w toku postępowania o podział majątku wspólnego długów stosownie do wysokości udziałów, jakie posiadają oni w majątku wspólnym. Takie rozwiązanie pozostaje w całkowitej sprzeczności z istotą polskiego postępowania o podział majątku wspólnego, w którym dzielony jest majątek wspólny – nie zaś długi, które ten majątek obciążają.

Konkludując, wprowadzenie do polskiego systemu prawa rodzinnego rozwiązań wyżej aprobowanych, a funkcjonujących w gruzińskim systemie prawa cywilnego, spowodowałyby elastyczność w stosowaniu tej instytucji, a nadto przyśpieszenie postępowań oraz uwzględnienie interesów małoletnich dzieci. Obecny stan prawny sprawia, że postępowania te nadal należą do najbardziej skomplikowanych i zawiłych w sądowym postępowaniu cywilnym. Ustawodawca polski w tym względzie nie wychodzi naprzeciw następującym zmianom społecznym i gospodarczym, pozostawiając regulacje dotyczące podziału majątku wspólnego skostniałymi i przestarzałymi.

Literatura

- Bednarek M., *Mienie. Komentarz do kodeksu cywilnego*, Kraków 1997.
- Czachórski W., *Czynności prawne przyczynowe i oderwane w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 1952.
- Dyoniak A., *Odpowiedzialność majątkowa małżonków wobec osób trzecich*, Warszawa–Poznań 1980.
- Dyoniak A., *Pojęcie majątku w prawie cywilnym*, „Państwo i Prawo” 1985, z. 11–12.
- Dyoniak A., *Ustawowy ustrój małżeński*, Wrocław 1985.
- Furier A., *Gruzja niepodległa – od monarchii do republiki*, Szczecin 2015.
- Gabunia M., *Podział majątku wspólnego małżonków*, Tbilisi 2015.
- Goettel M., *Majątek odrębny małżonków*, Szczytno 1986.
- Gołębiowski K., *Zarząd majątkiem wspólnym małżonków*, Warszawa 2012.
- Grzybowski S., w: *System prawa cywilnego. Część ogólna*, red. S. Grzybowski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985.
- Ignatowicz J., w: *System prawa cywilnego. Część ogólna*, red. S. Grzybowski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985.
- Lutkiewicz-Rucińska A., *Odpowiedzialność majątkiem wspólnym za zobowiązania cywilnoprawne współmałżonka*, Bydgoszcz–Gdańsk 2003.
- Łączkowska M., *Stosunki majątkowe między przedsiębiorcą i jego małżonkiem w świetle ustroju wspólności ustawowej*, Warszawa 2006.
- Mączyński A., *Konstytucyjne podstawy prawa rodzinnego*, w: *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 1, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012.
- Piątowski J.S., *Wspólność ustawowa a odpowiedzialność małżonków za długi*, „Studia Prawniczo-Ekonomiczne” 1971, t. VI.
- Piątowski J.S., w: *System prawa rodzinnego i opiekuńczego* red. J.S. Piątowski, Wrocław 1985.
- Pietrzykowski K., w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2018.
- Radwański Z., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1997.
- Rohoziński J., *Gruzja*, Poznań 2012.
- Rudnicki S., *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe*, Warszawa 2003.
- Słyk J., w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Osajda, Warszawa 2017.
- Smyczyński T., w: *System prawa prywatnego. Prawo rodzinne i opiekuńcze*, t. 11, red. T. Smyczyński, Warszawa 2009.

- Sychowicz M., *Postępowanie o zniesienie współwłasności*, Warszawa 1976.
- Szengelaia R., *Komentarz do gruzińskiego kodeksu cywilnego*, Tbilisi 2000.
- Szer S., *Prawo rodzinne*, Warszawa 1966.
- Szymczak I., *Metoda nauki o porównywaniu systemów prawnych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2014, Rok LXXVI, z. 3.
- Urbańska-Lukaszewicz A., *Wykonywanie prawa własności nieruchomości przez małżonków pozostających w umownym ustroju małżeńskim a ochrona rodziny*, Warszawa 2016.
- Wolter A., *Majątek wspólny i majątki odrębne małżonków pod rządem wspólności ustawowej*, „Nowe Prawo” 1965, nr 2.
- Ziemianin B., Kuniewicz Z., *Prawo cywilne. Część ogólna*, Poznań 2007.

MATRIMONIAL ASSETS DIVISION AFTER DIVORCE IN THE POLISH AND GEORGIAN LAW – SELECTED ISSUES

Summary

The article compares law regulations regarding institution of matrimonial assets division in the Polish and Georgian law. The objective of the conducted comparative analysis was to determine whether solution of the Georgian civil law system could be utilised in the Polish law. The review consists of description of utilised methodology and presentation of: regulations sources, appropriate for matrimonial assets division and division methods, determining interests of the matrimonial assets, liabilities division, and period of limitation for claims regarding matrimonial assets division. The whole review ends with conclusions.

Keywords: family law, common property of the spouses, statutory joint property of husband and wife, division of common property, liability for obligations, amendments